ISSN 1560-7615 / ISBN 978-99950-52-06-5

ទស្សនាវដ្ដី អភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា

ឯកសារបោះពុម្ពផ្សាយរបស់
វិទ្យាស្ថានបណ្ដុះបណ្ដាល និង ស្រាវជ្រាវដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា

ឆ្នាំទី១២ លេខ ៣ | កក្កដា - កញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨ | តម្លៃ ១.៥០០រ

វិធីសាស្ត្រវាស់វែង និងវិភាគពីភាពក្រីក្រៈ ករណីសិក្សានៅកម្ពុជា

រៀបរៀងដោយបណ្ឌិត **Hossein Jalilian***

១. សេចក្តីផ្តើម

ក្នុងប៉ុន្មានឆ្នាំកន្លងមកនេះ វបសអ-CDRI បានផ្សព្វផ្សាយរបាយការណ៍ស្រាវជ្រាវ និងឯកសារពិភាក្សាមួយចំនួនស្តីពីភាពក្រីក្រ និងវិសមភាពនៅកម្ពុជា ហើយឯកសារចុងក្រោយបំផុត គឺការសិក្សាពីការចាកផុតភាពក្រីក្រ (Moving Out of Poverty Study: MOPS)។[១] MOPS បានប្រើវិធីសាស្ត្រខុសពីវិធីសាស្ត្រតាមទំលាប់ ប៉ុន្តែជាទូទៅបានផ្តល់លទ្ធផលប្រហាក់ប្រហែលគ្នា ។ MOPS និងការសិក្សាផ្សេងទៀតដែលធ្វើឡើងដោយ CDRI និងស្ថាប័នឯទៀត[២] បានបង្ហាញភស្តុតាងដ៏ច្រើនថា អ្នកក្រនៅកម្ពុជាទទួលផលចំណេញមិនបានច្រើនដូចក្រុមចំនួលឯទៀតទេ ពីកំនើនសេដ្ឋកិច្ចល្អវិសេសរបស់កម្ពុជា នៅទសវត្សរ៍ចុងក្រោយនេះ ។ ដូចលទ្ធផលរកឃើញផ្សេងៗទៀតរបស់ CDRI ជាពិសេសការសិក្សាចំនួនពីរ ស្តីពីការចុះបញ្ជីដីធ្លីដែលទើបចប់សព្វគ្រប់[៣] ការសិក្សានេះក៏បានរកឃើញពីកំណើនវិសមភាពដែរ ។

កសិករប្រើអុសចុះពីរទេះនៅភូមិជនបទមួយ ក្នុងខេត្តកំពង់ឆ្នាំង

ទាក់ទិននឹងកត្តាដែលជះឥទ្ធិពលលើភាពក្រីក្រ មានចំណុចមួយចំនួនដែល MOPS ហាក់ដូចមិនបានគាំទ្រដល់ ការយល់ឃើញជាទូទៅនោះទេ ។ ឧទាហរណ៍ នៅភូមិសិក្សាខ្លះ MOPS បានរកឃើញថា អ្នកភូមិមួយចំនួនកាន់តែយ៉ាប់យ៉ឺនឡើង ថ្វីបើជីវភាពរស់នៅ និងសកម្មភាពសេដ្ឋកិច្ចជាទូទៅនៅក្នុងភូមិបានប្រសើរឡើងក្តី ។ ការសិក្សាក៏រកមិនឃើញចំណងទាក់ទងអ្វីខ្លាំងដែររវាងកម្មសិទ្ធិដីធ្លី និងស្ថានភាពក្រីក្រ។ លទ្ធផលទាំងនេះក៏ដូចជា ការរកឃើញស្រដៀងគ្នាឯទៀត ដែលហាក់ដូចមិនស្របគ្នានឹងឯកសារជាទូទៅ គឺត្រូវតែពិនិត្យឡើងវិញដោយ ធ្វើការស្រាវជ្រាវបន្ថែមទៀត ហើយភាពប្រទាំងប្រទើសគ្នារវាងទិដ្ឋភាពមីក្រូ និង ម៉ាក្រូ ក៏ត្រូវតែដោះស្រាយដែរ ។

អត្ថបទសង្ខេបនេះ មានគោលដៅបញ្ជាក់គាំទ្រដល់ការប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រខុសៗគ្នាដើម្បីសិក្សាពីភាពក្រីក្រ ព្រមទាំងរំលេចវែកញែកថា វិធីសាស្ត្រខុសៗគ្នាទាំងនេះភាគច្រើនបំពេញឱ្យគ្នាទៅវិញទៅមក ។ ដោយឡែកការយល់ដឹងទទួលបានពីវិធីសាស្ត្រផ្សេងៗ ដូចជា MOPS ជាដើម នឹងជួយកែលំអគោលនយោបាយម៉ាក្រូ ។ នៅពេលរកឃើញច្បាស់ពីចំណុចប្រទាំងប្រទើសរវាងលទ្ធផលរកឃើញខាងម៉ាក្រូ និងមីក្រូ ស្តីពីទំនាក់ទំនងរវាងភាពក្រីក្រ និងកត្តាកំនត់ផ្សេងៗទៀត យើងនឹងងាយពិនិត្យឱ្យបានម៉ត់ចត់ និងពន្យល់បកស្រាយពីភាពខុសគ្នានានា ។ ចំពោះមូលហេតុជាក់លាក់មួយចំនួននៃភាពក្រីក្រ វិធីសាស្ត្រផ្សេងៗដូចជា MOPS និង IDPoor[៤] ជាដើម អាចជួយកំនត់អោយឃើញ និងដោះស្រាយបានកាន់តែសក្តិសិទ្ធិឡើង ។

អត្ថបទនេះ មានការបែងចែកដូចតទៅ។ ផ្នែកទី២ ពិនិត្យដោយសង្ខេបពីកត្តាកំនត់នានានៃភាពក្រីក្រ។ ផ្នែកទី៣ ពិចារណាពីតួនាទីនៃកំនើនក្នុងការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងភាពក្រីក្រ។ ផ្នែកទី៤ បង្ហាញពីវិធីសាស្ត្រយកមកប្រើក្នុង MOPS និងលទ្ធផលរកឃើញដោយសង្ខេបនៃការសិក្សានេះ ។ ផ្នែកទី៥ ពិនិត្យពីសារៈសំខាន់នៃវិធីសាស្ត្រទាំងនោះ។ ផ្នែកទី៦ ពិភាក្សាដោយសង្ខេបពីផលប្រយោជន៍នៃការគួបផ្សំវិធីសាស្ត្រខុសៗគ្នា ។

* លោក Hossein Jelilian ជានាយកផ្នែកស្រាវជ្រាវនៅ CDRI ។

មាតិកា

វិធីសាស្ត្រវាស់វែង និងវិភាគពីភាពក្រីក្រៈ ករណីសិក្សានៅកម្ពុជា ១
ការសិក្សាពីឌីណាមិកនៃភាពក្រីក្រ ៥
កម្មវិធីអត្តសញ្ញាណកម្មគ្រួសារក្រីក្រថ្នាក់ជាតិៈ ឧបករណ៍គន្លឹះដើម្បីគាំទ្រដល់ការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយសមធម៌ ៨
តាមដានសេដ្ឋកិច្ច — ស្ថានភាពក្រៅប្រទេស ១២
— ស្ថានភាពក្នុងប្រទេស.......... ១៤
— សន្ទស្សន៍សេដ្ឋកិច្ច.......... ១៦
ព័ត៌មានថ្មីៗពី វិទ្យាស្ថាន CDRI ២០

២. កត្តាកំណត់នៃភាពក្រីក្រ

ភាពក្រីក្រជាទូទៅមាន មូលហេតុច្រើនយ៉ាងដែលគេអាចបែងចែកជាប្រភេទធំៗ។ លោក Weiss និង Khan[៥] បានបញ្ជាក់ថា អ្នកក្រមានចំណុចទន់ខ្សោយជាច្រើនមានជាអាទិ :

- កត្តាបុគ្គល ដូចជា ជំនាញទាប អក្ខរកម្មទាប គ្រួសារមានទំហំធំ កង្វះខាតទ្រព្យធន ហើយអាចមាន កត្តាជនជាតិភាគតិច និងយេនឌ័រថែមទៀត។
- កត្តាទីតាំងដូចជាកង្វះលទ្ធភាពបានប្រើប្រាស់ហេរដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធរូបវ័ន្ត និងសង្គមកិច្ច (ផ្លូវថ្នល់ ទឹកភ្លើង ការថែទាំសុខភាព ការអប់រំ ...)។
- កត្តារចនាសម្ព័ន្ធ ដូចជា កង្វះព័ត៌មានទីផ្សារ សេវាហិរញ្ញវត្ថុ និងឥណទាន។

ចំណុចទន់ខ្សោយរបស់អ្នកក្រអាចមានច្រើនរហូតដល់ មនុស្សច្រើននាក់មិនអាចដោះស្រាយម្ហូបអាហារបានគ្រប់គ្រាន់សំរាប់ទ្រទ្រង់ជីវិតទេ ហើយក៏ធ្លាក់ចូលក្នុងទុគ៌តភាព (ក្រីក្រតោកយ៉ាកបំផុត)។ បើសិនគ្មានអន្តរាគមន៍ វិការកែលំអអ្វីទេ ភាពក្រីក្រវាក្លាយជាអន្ទាក់វិលវង់ គឺអ្នកកើតនៅក្នុងគ្រួសារក្រីក្រ ពិបាកនឹងគេចអោយផុតពី ភាពក្រីក្រណាស់។ នៅកម្ពុជាកំរិតជីវភាពក្នុងទូទាំងប្រទេសនៅទាបពេក មិនអាចជួយដល់ប្រជាជនមួយភាគធំដែលក្រីក្រនោះទេ។ ដូច្នេះកំណើនសកម្មភាពសេដ្ឋកិច្ចក្នុងប្រទេសសំខាន់ខ្លាំងណាស់ដើម្បីបង្កើតធនធានដ៏ចាំបាច់សំរាប់ដោះស្រាយភាពក្រីក្រ ។

៣. សារៈសំខាន់នៃកំណើន សំរាប់ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ

ការវិភាគទូទាំងប្រទេស បង្ហាញពីសារៈសំខាន់នៃកំនើនសេដ្ឋកិច្ច ក្នុងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រឱ្យបានច្រើន ។ កំនើនសេដ្ឋកិច្ចប្រកបដោយចីរភាព ចាំបាច់បំផុតដើម្បីជំរុញជីវភាពអ្នកក្រឱ្យឡើងខ្ពស់ជាងខ្សែបន្ទាត់ក្រីក្រ តាមរយៈការបង្កើតធនធានដែលគេត្រូវការ ។ ជាទូទៅ កត្តាបង្កកំនើន វាក៏ស្រដៀងគ្នានឹងកត្តាដែលជំរុញ ជីវភាពអ្នកក្រឱ្យឡើងខ្ពស់ជាងខ្សែបន្ទាត់ក្រីក្រនោះដែរ។

ការសង្កត់ធ្ងន់លើកំនើន ដែលពេលនេះកាន់តែផ្តោតខ្លាំងលើ "ការទទួលបានកំនើនដ៏ត្រឹមត្រូវ" វាផុសចេញពីការពិតជាក់ស្តែងដែលភាពក្រីក្រ មានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរនិងស្រួចស្រាវជាងនៅតាមប្រទេសដែលមាន ផសស ក្នុងមនុស្សម្នាក់ កំរិតទាប។ ឧទាហរណ៍ នៅកម្ពុជា ការប៉ាន់ស្មានចុងក្រោយនៃ ផសស ក្នុងមនុស្សម្នាក់ គឺប្រហែល ៤៥០ដុល្លារ។[៦] ទោះបីប្រាក់ចំនូលមានការបែងចែកស្មើភាពក្តី ក៏តួលេខនេះនៅតែទាបដែរ។ ប៉ុន្តែការបែងចែកប្រាក់ចំណូលមានវិសមភាពខ្លាំងណាស់ ហើយបានរុញច្រានប្រជាជនមួយចំនួនធំ (ប្រហែល ៣៥%)[៧] ឱ្យមានចំនូលទាបមិនគ្រប់សំរាប់បំពេញតំរូវការម្ហូបអាហារប្រចាំថ្ងៃផង។ ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហានេះ គេបានអះអាងថា កម្ពុជាគួរដើរតាមមាគ៌ាអភិវឌ្ឍន៍មានមូលដ្ឋានធំទូលាយ និងត្រូវបង្កើនសកម្មភាពសេដ្ឋកិច្ច ធ្វើយ៉ាងណាឱ្យអ្នកក្រអាចចូលរួមជាមួយអ្នកមិនក្រីក្រ ដើម្បីទទួលបានផលចំណេញពីកំនើនឱកាសល្អខាងសេដ្ឋកិច្ច។ តាមរយៈកំនើនកំរិតខ្ពស់និងមានចីរភាព កត្តាខាងបុគ្គល ទីតាំង និង ស្ថាប័ន ដែលបង្កគុណវិបត្តិដល់អ្នកក្រ រំពឹងថានឹងត្រូវកាត់បន្ថយ រឺក៏ដោះស្រាយបានតែម្តង។

ចាប់ផ្តើមពីកំរិតមួយដ៏ទាប ផសស នៅកម្ពុជា បានកើនឡើងគួរជាទីពេញចិត្តក្នុងប៉ុន្មានឆ្នាំថ្មីៗ ដល់ទៅជាង ៧%/ឆ្នាំ ចាប់ពីឆ្នាំ១៩៩៤ មក។ ប៉ុន្តែក្នុងអំឡុងពេលនេះ អត្រាភាពក្រីក្រដែលថយចុះបានច្រើនដែរនោះ គួរតែថយចុះបានច្រើនជាងនេះទៀត យោងតាមកំនើនជាប់រហូត និងការប្រៀបធៀបជាមួយប្រទេសឯទៀតក្នុងតំបន់។ មូលហេតុនៃលទ្ធផលមិនសូវល្អនេះ គឺ លក្ខណៈផ្ទាល់នៃកំនើន និងការពិតជាក់ស្តែងដែលកម្ពុជាមិនទាន់ទទួលបាន កំនើនសេដ្ឋកិច្ចល្អត្រឹមត្រូវ។ បើពិនិត្យឱ្យជិតដល់ពីធាតុផ្សំនៃកំនើនជាពិសេស លទ្ធផលវិស័យកសិកម្មដែលជា ប្រភពចំនូលរបស់អ្នកក្រភាគច្រើន គេឃើញមានកត្តាយឺតយ៉ាវមួយចំនួន។[៨]

កត្តាម៉ាក្រូដែលរារាំងដល់ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រនៅកម្ពុជា មានជាច្រើន ហើយកំហិតចំបងគេ គឺ ស្ថានភាព និងកំនើនយឺតនៃកសិកម្ម។ ដើម្បីឱ្យការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រជឿនលឿនទៅមុខ កំនើននិងផលិតភាពកសិកម្មត្រូវតែកែលំអយ៉ាងច្រើនថែមទៀត ពីព្រោះកន្លងមក កំនើនកសិកម្មជាទូទៅប្រែប្រួលមិនទៀងទាត់សោះ និង ដើរយឺតជាងវិស័យឯទៀតៗ ។

លក្ខខណ្ឌសំខាន់មួយដើម្បីឱ្យវិស័យកសិកម្ម ស្ថិតក្នុងមាគ៌ាកំនើនខ្ពស់និងមានចីរភាព គឺរឿងដីធ្លី។ ការសិក្សារបស់ CDRI លើការចុះបញ្ជីដីធ្លីដូច បានបញ្ជាក់ខាងលើ បានគាំទ្រយ៉ាងខ្លាំងដល់ការងារចុះបញ្ជីដីធ្លី និងបានបង្ហាញពីកំណើនវិសមភាពក្នុងការកាន់កាប់ដី ។ ដើម្បីធ្វើឱ្យវិស័យកសិកម្មរឹងមាំឡើង គេត្រូវពន្លឿនដំណើរការចុះបញ្ជីដីធ្លី និងដោះស្រាយបញ្ហាវិសមភាពកាន់កាប់ដីជាសំខាន់ ។ ភស្តុតាងពីប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍ជាច្រើនបង្ហាញថា ប្រទេសដែលមានកំនើនប្រកបដោយចីរភាព និងការភិវឌ្ឍលឿនគេមានការបែងចែកដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌ជាង ហើយកត្តានេះជះឥទ្ធិពលល្អច្រើនយ៉ាងដែលមានរាយការណ៍យ៉ាងច្បាស់ ។ សំរាប់ប្រទេសមួយស្ថិតក្នុងដំណាក់កាលដំបូងនៃការអភិវឌ្ឍ ដូចជាប្រទេសកម្ពុជាយើងនេះ ការមានកម្មសិទ្ធិដីជាទូទៅគ្រប់គ្នា គឺជាគ្រឿងលើកទឹកចិត្តដ៏ចាំបាច់ដើម្បីឱ្យមានការកែលំអផលិតភាពដី ។ ប៉ុន្តែរឿងនេះអាចកើតមានឡើងបាន លុះត្រាតែមានការផ្តល់គ្រឿងលើកទឹកចិត្តនិងការគាំទ្រខាងស្ថាប័នផ្សេងៗទៀត ។ឧទាហរណ៍ សិទ្ធិអចលនទ្រព្យដែលបានកំនត់យ៉ាងល្អនិងច្បាស់ ការពង្រឹងនីតិរដ្ឋដើម្បីបង្កើនសុវត្ថិភាពកាន់កាប់ដីរបស់កសិករ អាចជំរុញឱ្យពួកគេ កែលំអដីធ្លីរបស់ខ្លួន និងប្រើប្រាស់ដីកាន់តែមានប្រសិទ្ធភាព។ កត្តាជំរុញផ្សេងទៀត មានជាអាទិ ការផ្តល់ប្រព័ន្ធស្រោចស្រព ការអប់រំពីរបៀបប្រើប្រាស់គ្រាប់ពូជនិងបច្ចេកទេសល្អប្រសើរ លទ្ធភាពទទួលបានទុនហិរញ្ញវត្ថុ សាលារៀន និងមជ្ឈមណ្ឌលសុខភាព ។ ទាំងអស់នេះរំពឹងថា នឹងលើកទឹកចិត្តប្រជាជនជនបទឱ្យដើរតួនាទីកាន់តែ សកម្មនៅក្នុងផលិតកម្ម និងអភិវឌ្ឍន៍។ នៅក្នុងដំណើរការនេះ ប្រាក់ចំនូលដែលមានទាំងប្រាក់ចំនូលរបស់អ្នកក្រនៅជនបទផង នឹងមានការកើនឡើង ។

កំនើនសេដ្ឋកិច្ចត្រូវមានជាចាំបាច់ ប៉ុន្តែកំនើនតែម្យ៉ាងមិនគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រទេ ។ កំនើនអាចជះឥទ្ធិពលដល់ភាពក្រីក្របានប៉ុណ្ណា១ វាអាស្រ័យលើប្រភេទនៃកំនើន ។ ក្នុងកំនើនមានលក្ខណៈរាប់បញ្ចូល (inclusive) ដែលក្នុងនេះភ្នាក់ងារទាំងអស់ទទួលផលបានស្មើៗគ្នា ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ អាចបានលទ្ធផលច្រើនបំផុត។ បើសិនកំនើនវាមិនរាប់បញ្ចូល រឺអំណោយផលដល់អ្នកក្រទេ ឥទ្ធិពលកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រទំនងមានតិចតួចប៉ុណ្ណោះ។ ក្នុងស្ថានភាពបែបនេះ កំនើនអាចបង្កើនវិសមភាព ហើយក៏ប៉ះពាល់អវិជ្ជមានដល់ការប្រឹងប្រែងកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ជាពិសេស សេដ្ឋកិច្ចនយោបាយ រចនាសម្ព័ន្ធស្ថាប័ននិងអភិបាលកិច្ច ព្រមទាំង សក្តានុពលអភិវឌ្ឍន៍ក្នុងរយៈពេលវែង។ កំនើនមានលក្ខណៈ រាប់បញ្ចូល រឺអត់ វាជាប់ទាក់ទងជាសំខាន់ទៅនិងរចនាសម្ព័ន្ធស្ថាប័ន និងអភិបាលកិច្ច ។ កំនើនតែម្យ៉ាង អាចមិនគ្រប់គ្រាន់ទេ ដើម្បីដោះស្រាយមូលហេតុនៃភាពក្រីក្រដែលពាក់ព័ន្ធនិងរចនាសម្ព័ន្ធ រឺទីតាំង។ ដូច្នេះដើម្បីដោះស្រាយភាពក្រីក្រ គេត្រូវមានវិធីសាស្ត្រកានតែផ្តោតខ្លាំង និងចំគោលដៅ។ ដើម្បីកសាងយុទ្ធសាស្ត្រកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រមានប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់ គេត្រូវរកឱ្យឃើញ និងយល់ឱ្យច្បាស់ពីលក្ខណៈខុសៗគ្នានៃភាពក្រីក្រ និងមូលហេតុរបស់វា។ MOPS និងវិធីសាស្ត្រវិភាគពីភាពក្រីក្រ

ស្រដៀងៗគ្នា ដូចជា គំរោងកំនត់ភាពក្រីក្រ (IDPoor Project) ជាដើម ក៏ត្រូវបានរៀបចំឡើងដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាទាំងនេះដែរ ។

៤. វិធីសាស្ត្រ MOPS និងលទ្ធផលរកឃើញ

MOPS គឺជាការសិក្សាលើប្រធានបទបែបនេះលើកទី១ នៅប្រទេសកម្ពុជា និងជាការសិក្សាមួយក្នុង ចំណោមការសិក្សាទាំង ១៨ ដែលធនាគារពិភពលោក បានចុះកិច្ចសន្យាប្រគល់ឱ្យធ្វើ ដើម្បីពិនិត្យពីនិន្នាការ និងឌីណាមិកនៃភាពក្រីក្រ ។ ការសិក្សានេះធ្វើឡើងក្នុងឆ្នាំ២០០៤/០៥ នៅតាមភូមិចំនួន ៩ ដែល CDRI បានចុះស្រាវជ្រាវម្តងរួចមកហើយ កាលពីឆ្នាំ២០០១ ដោយប្រើវិធីសាស្ត្របែបគុណភាព និងបរិមាណ ដើម្បីតាមដានពីកំរិតដែលភូមិទាំងនេះ ក៏ដូចជាគ្រួសារនីមួយៗអាចចាកផុតពីភាពក្រីក្រ និងបានធូរធារឡើង រឺក៏បានចុះក្រីក្រថែមទៀត ។

ការសិក្សាមានគោលដៅពិនិត្យថា តើសហគមន៏ រឺក្រុមណាមួយបានចាកផុតពីភាពក្រីក្រ និងតើសហគមន៏ រឺក្រុមណាមួយនៅតែជាប់ផុងក្នុងភាពក្រីក្រ ហើយហេតុអ្វី? តើប្រជាជនមានការវិវត្តខុសគ្នានៅក្នុងស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ចខុសៗគ្នារឺយ៉ាងណា? តើអភិបាលកិច្ច និងបណ្តាញសង្គមកិច្ចសំខាន់ប៉ុណ្ណាក្នុងការវិវត្តឡើងរបស់ប្រជាជន ហើយហេតុអ្វី? តើកត្តាអ្វីខ្លះជួយឱ្យសហគមន៏ និងគ្រួសាររីកចំរើននិងវិវត្តឡើង រឺក៏ចុះក្រនិងជាប់ផុង? តើមានអន្តរកម្មអ្វីខ្លះរវាងកត្តាសហគមន៏ និងគ្រួសារ រឺក៏មានការប្រែប្រួលខុសគ្នាអ្វីដែររវាងភូមិនានា និងគ្រួសារប្រភេទខុសៗគ្នា? ។

ការសិក្សាប្រើវិធីសាស្ត្រតាមបណ្តោយពេល (longitudinal) ដោយចុះសិក្សាលើគ្រួសារដែលធ្លាប់បញ្ចូលក្នុង ការសិក្សានៅឆ្នាំ២០០១ រួចហើយ ។ ការសិក្សាបានពិនិត្យលើបរិបទ ដោយធ្វើការស្រាវជ្រាវពីប្រវត្តិក្នុងមូលដ្ឋាន ភូមិសាស្ត្រ និងនិន្នាការប្រែប្រួល ព្រមទាំងស្រាវជ្រាវពីឥទ្ធិពលនៃកត្តាទាំងនេះ ទៅលើសហគមន៏និងគ្រួសារ ។ ការសិក្សាបានប្រើវិធីសាស្ត្រចំរុះ ដែលមានទាំងការអង្កេតគ្រួសារជាក្រុម ការពិភាក្សាស៊ីជំរៅនៃក្រុមគោលដៅ និងបទសំភាសន៏ពាក់កណ្តាលរៀបរយ។ ភូមិទាំង ៩ ដែលបានជ្រើសរើសសំរាប់ការសិក្សាដំបូងនៅឆ្នាំ២០០១ តំណាងអោយតំបន់កសិ-អេកូឡូស៊ីជនបទសំខាន់ៗចំនួន ៤ នៅកម្ពុជា គឺមាន វាលទំនាបទន្លេសាប វាលទំនាបទន្លេមេគង្គ តំបន់ភ្នំ/ខ្ពង់រាប និងតំបន់ឆ្នេរ ។ ក្រុម ៨៩០គ្រួសារ ដែលស្រង់យកពីភូមិសិក្សាទាំង ៩ បង្កើតបានជាកំរងទិន្នន័យដ៏សំខាន់មួយ ដែលគេអាចប្រើប្រាស់ដើម្បីធ្វើការអះអាងពីនិន្នាការសរុប និងនិន្នាការតាមភូមិ ដែលមានតំលៃគ្រប់គ្រាន់ខាងស្ថិតិ ។ អង្កេតជាក្រុម ត្រូវបានបំពេញបន្ថែមដោយទិន្នន័យគុណភាពបានមកពីបទសំភាសន៏ និងក្រុមគោលដៅ ដែលមានអ្នកចូលរួម ៤៧៧នាក់ ដូចជា អ្នកដឹកនាំផ្លូវការនិងមិនផ្លូវការក្នុងភូមិក្រុមចលនា (គឺមាន អ្នកចូលរួមដែល ធ្លាក់ចូលភាពក្រីក្រ រឺចាកផុតភាពក្រីក្រ រឺមានស្ថានភាពនៅដដែល) និង បុរស-នារីវ័យក្មេង ។

ការវិភាគ រួមមាន ការពិនិត្យពីការផ្លាស់ប្តូរ និងនិន្នាការសំខាន់ៗដែលជះឥទ្ធិពលលើភូមិសិក្សា ដូចជា បំរែបំរួលក្នុង ការប្រើប្រាស់ ប្រាក់ចំណូល និងអត្រាក្រីក្រ ព្រមទាំង ការវិភាគពីកត្តាជួយជំរុញ រឺរារាំងការរីកចំរើន/ការអភិវឌ្ឍសហគមន៏ និងចលនាគ្រួសារធ្លាក់ចូលរឺចាកផុតភាពក្រីក្រ។ ការវិភាគអនុវត្តលើកត្តាសហគមន៏ ដូចជា ស្ថានភាពនៅមូលដ្ឋាន និងបរិបទអភិវឌ្ឍន៏/អភិបាលកិច្ចដែលកំណត់ការវិវត្តតាមភូមិនីមួយៗ និងអនុវត្តលើកត្តាគ្រួសារ ដូចជា យុទ្ធសាស្ត្រសំរាប់ការបង្កើតប្រាក់ចំណូល និងភាពងាយរងគ្រោះដ៏ជាក់លាក់របស់គ្រួសារនីមួយៗ ។

ការសិក្សារកឃើញថា និន្នាការខាងសុខមាលភាពប្រែប្រួលខុសគ្នាគួរអោយកត់សំគាល់រវាងភូមិ និងគ្រួសារនានា។ គិតជាតួលេខសរុប ប្រាក់ចំណូល និងចំណាយលើការប្រើប្រាស់កើនឡើង ហើយភាពក្រីក្រថយចុះបន្តិច ។ ផ្ទុយទៅវិញ ដូចលោកស្រី Fitzgerald និងលោក សូ សុវណ្ណារិទ្ធិ បានលើកបញ្ជាក់ ប្រាក់ចំណូលបានកើនឡើងនៅ គ្រប់ភូមិសិក្សា រីឯចំណាយលើការប្រើប្រាស់ថយចុះក្នុង ៣ភូមិ និងកើនឡើងក្នុង ៦ភូមិទៀត។ ចំនួនគ្រួសារក្រីក្រ ធ្លាក់ចុះក្នុង ៦ភូមិ និងកើនឡើងក្នុង ៣ភូមិដែលមានការថយចុះចំណាយប្រើប្រាស់។

ការសិក្សារកឃើញថា ពីឆ្នាំ២០០១ ដល់ ២០០៤/០៥ គ្រួសារជាង ៥០% គ្មានការផ្លាស់ប្តូរស្ថានភាពទេ។ ក្នុងចំណោម ៤៨% ដែលនៅសល់ គេឃើញ ២៦% មានជីវភាពប្រសើរឡើង និង ២២% កាន់តែចុះក្រ ដូច្នេះសរុបមកគឺមានចលនាឈានឡើងសុទ្ធ ៤% ក្នុងអំឡុង ៣,៥ឆ្នាំ ដែលជាចន្លោះពេលរវាងអង្កេតទាំងពីរ។ សំរាប់គ្រួសារគ្មានចលនា មាន ២៤% (នៃគំរូតាងសរុប) នៅតែធូធារ ១៤%នៅតែក្រីក្របង្គួរ និង ១៤%នៅតែជាប់ផុងក្នុងភាពក្រីក្រ (ក្ររហូត)។ សំរាប់គ្រួសារមានចលនា មានគ្រួសារ ១៤% (នៃគំរូតាងទាំងមូល) ដែល កាលពីមុនក្រីក្រខ្លាំងហើយបានឈានឡើងជាក្រីក្របង្គួររឺធូរធារ (ចាកផុតភាពក្រីក្រ) នៅឆ្នាំ២០០៤/០៥ គ្រួសារ ៧% ដែលពីមុនក្រីក្របង្គួរបានក្លាយជាក្រីក្រខ្លាំង (ចុះក្រ) និង ១២% បានក្លាយជាអ្នកធូរធារ ។ម្យ៉ាងទៀតមានគ្រួសារ ១៥%ដែលកាលពីមុនជាអ្នកធូរធារហើយក្លាយជាក្រីក្របង្គួររឺក្រីក្រខ្លាំង ។

បើគិតតាមការវាស់វែងផ្សេងៗទៀតក្រៅពីចំណាយប្រើប្រាស់ (ដូចជាប្រាក់ចំណូល ទ្រព្យធននិងការទទួលបានបណ្តាញ ធនធាននិងការសំរេចចិត្ត) ការសិក្សារកឃើញថា វិសមភាពបានកើនឡើង ពីឆ្នាំ២០០១ ដល់ ២០០៤/០៥ ។ ខណៈដែលវិសមភាពចំណាយប្រើប្រាស់នៅថេរ ហើយវិសមភាពកាន់កាប់ដីធ្លីថយចុះ វិសមភាពប្រាក់ចំណូលបានកើនឡើង ហើយអនុបាតរវាងតំលៃទ្រព្យកាន់កាប់ដោយអ្នកធូរធាររហូត និងអ្នកក្រីក្ររហូត ក៏កើនឡើងដែរ។ គ្រួសារក្រីក្រកាន់តែក្រដាច់ឆ្ងាយពីគេខ្លាំងឡើង ហើយចំណាយប្រើប្រាស់របស់ពួកគេកាន់តែចុះទាបឆ្ងាយពីបន្ទាត់ ក្រីក្រ ។កំនើនវិសមភាព ជាការព្រួយបារម្ភសំរាប់គ្រប់ភូមិសិក្សា ហើយអ្នកចូលរួមក្នុងក្រុមគោលដៅ បានផ្តល់មតិថា ការគួបផ្សំគ្នារវាងធនធានសេដ្ឋកិច្ច និង អំណាច/ឥទ្ធិពលខាងសង្គមកិច្ច-នយោបាយ បានបង្កនិន្នាការនេះឡើង ពីព្រោះ ធនធាន ឱកាសល្អ និងសេវាកម្មកាន់តែប្រមូលផ្តុំច្រើនឡើងក្នុងដៃគ្រួសារធូរធារនានា ។

ទោះបីការបញ្ចប់ជំលោះតាមផ្លូវអាវុធនៅចុងទសវត្សរ៏១៩៩០ ជាកត្តាមួយដ៏សំខាន់សំរាប់អភិវឌ្ឍន៏ភូមិក៏ពិតមែន ប៉ុន្តែ ទីតាំង ផ្លូវទាក់ទង និងលក្ខណៈភូមិសាស្ត្រនៃភូមិសិក្សា កាន់តែសំខាន់ថែមទៀតសំរាប់សុខមាលភាពរបស់សហគមន៏ ។ ភូមិមានដំណើរការខ្លាំង តែងមានទីតាំងនៅជិតផ្លូវជាតិ/ទីរួមខេត្ត មានផ្លូវល្អ ដីមានផលិតភាព និងមានប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ រីឯភូមិមានដំណើរការបង្គួរ តែងនៅដាច់ស្រយាលជាង មានដីអន់ជាង ដីសំរាប់ដាំដុះតិចជាង និងគ្មានប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រទេ ។ លើសពីនេះ ចលនាឈានឡើងរឺធ្លាក់ចុះរបស់គ្រួសារក្នុងភូមិ គឺស៊ីគ្នានឹងនិន្នាការអភិវឌ្ឍន៏របស់ភូមិ។ ភូមិមានដំណើរការខ្លាំង មានអ្នកធូរធារច្រើន និងមានគ្រួសារឈានឡើងច្រើន រីឯភូមិមានដំណើរការអន់ មានអ្នកក្រច្រើន និងមានគ្រួសារធ្លាក់ចុះច្រើន។ ទិន្នផលបានខ្ពស់បំផុត នៅតាមភូមិមានដំណើរការខ្លាំង និងភូមិដែលមានប្រព័ន្ធស្រោចស្រពធម្មជាតិ រីឯភូមិមានដំណើរការបង្គួរ និងអន់ ជាទូទៅគ្មានសន្តិសុខស្បៀងទេ ។ ភូមិមានដំណើរការខ្លាំងក៏មានអន្តរាគមន៏ជួយអភិវឌ្ឍន៏ច្រើនជាងដែរ ដូចជា ការផ្សព្វផ្សាយបច្ចេកទេសកសិកម្ម ហើយប្រព័ន្ធទឹកស្អាត/អនាម័យ ក៏ឃើញមានច្រើនជាងដែរ ។ សេវាថែទាំសុខភាព និងការអប់រំមានការរីកចំរើននៅគ្រប់ភូមិសិក្សា ប៉ុន្តែសហគមន៏ដែលនៅដាច់ស្រយាលជាង

មានស្ថានភាពសុខភាពអន់ជាង សេវាថែទាំសុខភាពមានគុណភាពមិនទៀងទាត់ ហើយកុមារនៅក្នុងគ្រួសារក្រីក្រជាងគេ ជាពិសេសក្មេងស្រី នៅតែមិនទាន់បានទទួលការអប់រំ ។

របកគំហើញជាទូទៅនេះបានបង្ហាញនៅកំរិតមួយថា កំនើននៅកម្ពុជាមិនទាន់មានលក្ខណៈរាប់បញ្ចូលទេ ហើយនៅកំរិតមួយទៀតបានបង្ហាញពីបញ្ហាដែលត្រូវខំដោះស្រាយឱ្យបានកាន់តែច្រើននៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន។ ទោះបីជាទូទៅ ការសិក្សាបានបញ្ជាក់គាំទ្រដល់ការយល់ដឹងរបស់យើងអំពីអន្តរកម្មរវាងភាពក្រីក្រ និងកត្តាកំនត់ភាពក្រីក្រ មួយចំនួនក៏ពិតមែន ប៉ុន្តែវាក៏បានបំផុសបញ្ហាជាច្រើនដែលត្រូវធ្វើការវាយតំលៃដោយប្រុងប្រយ័ត្ន។ ដើម្បីឱ្យកាន់តែច្បាស់លាស់ថែមទៀត យើងត្រូវធានាឱ្យបានថា របកគំឃើញមិនរងឥទ្ធិពលពីចលនាធ្លាក់ចូល និងចាកផុតភាពក្រីក្រក្នុងរយៈពេលខ្លីទេ ដូច្នេះត្រូវធ្វើការសិក្សាមួយជុំថ្មីទៀត ។ ព័ត៌មានដែលទទួលបាន នឹងជួយអ្នកស្រាវជ្រាវឱ្យធ្វើវិភាគពីឌីណាមិកនៃភាពក្រីក្របានកាន់តែម៉ត់ចត់ និងលើកសំនើជំរើសគោលនយោបាយម៉ាក្រូ និងមីក្រូ កាន់តែច្បាស់លាស់ឡើង។ ជុំថ្មីនៃ MOPS ដែលមានឈ្មោះថា ការសិក្សាពីឌីណាមិកនៃភាពក្រីក្រ កំពុងដំណើរការទៅមុខដោយ CDRI។ ការសិក្សានេះ នឹងផ្ដល់ទិន្នន័យថ្មីៗ ដែលជួយឱ្យអ្នកស្រាវជ្រាវនៅ CDRI ធ្វើការតាមដានបានពេញលេញពីឌីណាមិកនៃភាពក្រីក្រនៅកម្ពុជា ក្នុងអំឡុងពេល ១៥ឆ្នាំចុងក្រោយនេះ ។

៥. សារៈសំខាន់នៃវិធីសាស្ត្រ MOPS

MOPS ជាវិធីថ្មីមួយសំរាប់សិក្សាពីភាពក្រីក្រក្នុងទូទាំងពិភពលោក ទោះបីការស្រាវជ្រាវហាក់ដូចមានការ ប្ដូរទិសខ្លះ និងឃ្លាតមួយកំរិតចេញពីវិធីជាប្រពៃណីក្ដី ប៉ុន្តែតាមពិតវិធីទាំងថ្មីទាំងចាស់វាបំពេញឱ្យគ្នាទៅវិញទៅមក ។ MOPS និង វិធីសាស្ត្រស្រដៀងគ្នាឯទៀតៗ បានសិក្សាកាន់តែជ្រៅពីមូលហេតុនៅកំរិតមីក្រូនៃភាពក្រីក្រ ដោយផ្ដល់នូវព័ត៌មានដ៏ចាំបាច់សំរាប់ជួយកែតំរូវគោលនយោបាយម៉ាក្រូ ។

ក្រៅពីប្រទេសចិន និងឥណ្ឌាចេញ ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រនៅបណ្ដាប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍ មានសន្ទុះយឺតក្នុងពីរបីទសវត្សរ៍ចុងក្រោយនេះ ហើយវាផ្ដល់គំនិតថា គោលនយោបាយនៅតាមប្រទេសនានាត្រូវតែកែតំរូវឡើងវិញ ។ MOPS និង ការសិក្សាប្រភេទនេះ ដែលពិនិត្យកាន់តែស៊ីជំរៅពីមូលហេតុនៃភាពក្រីក្រ នឹងជួយផ្ដល់ព័ត៌មានសំរាប់ការងារនេះ ។ ចំណុចទន់ខ្សោយមួយចំនួនរបស់អ្នកក្រ តំរូវឱ្យពិនិត្យដិតដល់ពីការគ្រប់គ្រងភាពក្រីក្រនៅកំរិតមីក្រូ។ ចំណុចទន់ខ្សោយអាចជាប់ទាក់ទងនឹងបញ្ហាជនជាតិ យេនឌ័រ ទីតាំងមិនល្អ និងកត្តារចនាសម្ព័ន្ធ។ ក្នុងករណីបែបនេះ គោលនយោបាយម៉ាក្រូសំរាប់ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ត្រូវគួបផ្សំជាមួយនឹងការកំនត់ទិសដៅឱ្យកាន់តែចំលើ ក្រុមអ្នកក្រីក្រ។ ការយល់ដឹងដែលទទួលបានពីការស្រាវជ្រាវបែបនេះ គួរដាក់បញ្ចូលក្នុងគោលនយោបាយម៉ាក្រូ ដើម្បីធ្វើឱ្យវាកាន់តែមានប្រសិទ្ធភាព សំរាប់មិនមែនត្រឹមតែពង្រីកឱកាសសេដ្ឋកិច្ចអោយដល់គ្រប់ៗគ្នានោះទេ ប៉ុន្តែសំរាប់ទាំងដោះស្រាយភាពក្រីក្រទៀតផង ។

៦. ការគួបផ្សំវិធីសាស្ត្រខុសៗគ្នា

កត្តាកំនត់ភាពក្រីក្រមានច្រើន និងមានអន្តរកម្មជាមួយភាពក្រីក្រ និងជាមួយកត្តាដូចគ្នាទៅវិញទៅមកស្មុគស្មាញណាស់ ធ្វើឱ្យការវិភាគក្នុងទីតាំងនីមួយៗជួបការលំបាក។ ដើម្បីយល់បានច្បាស់ពីភាពក្រីក្រនៅទីតាំងណាមួយ ហើយកសាងបានគោលនយោបាយដ៏សក្ដិសិទ្ធិនិងអនុវត្តកើត ដើម្បីដោះស្រាយភាពក្រីក្រនោះ គេត្រូវប្រើវិធីសាស្ត្រច្រើនបែបយ៉ាង។ ព័ត៌មាន និងទិន្នន័យដែលទទួលបាន នឹងជួយឱ្យអ្នកស្រាវជ្រាវកសាងនូវគោលនយោបាយ ជារួមនិងសំរាប់ទីតាំងនីមួយៗ កាន់តែត្រឹមត្រូវឡើង ។ វិធីនេះសមស្របណាស់សំរាប់ដោះស្រាយ ភាពក្រីក្រជាប់រហូត រឺកត្តាខាងទីតាំង/រចនាសម្ព័ន្ធផ្សេងៗដែលដើរតួសំខាន់នៅក្នុងស្ថានភាពក្រីក្រ ។

បញ្ហាពាក់ព័ន្ធមួយទៀតជាប់ទាក់ទងនឹងបច្ចេកទេសវិភាគដែលអនុវត្តលើព័ត៌មាន និងទិន្នន័យបានមកពីវិធីសាស្ត្រខុសៗគ្នា ។ ការសិក្សាម៉ាក្រូភាគច្រើនលើភាពក្រីក្រ ប្រើបច្ចេកទេសបែបបរិមាណក្នុងការវិភាគទិន្នន័យ រីឯការសិក្សាតូចៗជាទូទៅប្រើបច្ចេកទេសបែបគុណភាព ។ នេះជាវិស័យមួយទៀត ដែលគេមានលទ្ធភាពច្រើនណាស់ក្នុងការគួបផ្សំបច្ចេកទេសពីរ ដើម្បីកសាងគោលនយោបាយបានកាន់តែមានប្រសិទ្ធភាព និងសំបូរបែបឡើង។ ការសិក្សាពីឌីណាមិកនៃភាពក្រីក្រដែលកំពុងដំណើរការដោយ CDRI បានផ្ដល់កំរងព័ត៌មាននិងទិន្នន័យបែបគុណភាព និងបរិមាណដ៏ធំៗជាច្រើនរួចមកហើយ ។ អ្នកស្រាវជ្រាវរំពឹងថា នឹងប្រើវិធីសាស្ត្រចំរុះក្នុងការសិក្សានេះ (ហៅថា Q-Squared[៩]) ដែលគួបផ្សំទាំងបច្ចេកទេសបែបគុណភាព និងបែបបរិមាណ ។

អត្ថបទពីរទៀតក្នុងទស្សនាវដ្ដីអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជាលេខនេះ នឹងពិភាក្សាពីវិធីសាស្ត្រខុសៗគ្នាសំរាប់វាស់វែង និងតាមដានភាពក្រីក្រនៅកម្ពុជា ។ អត្ថបទមួយ លើកពីបញ្ហាផ្សេងៗទាក់ទងនឹងវគ្គលើកក្រោយនៃ MOPS ហើយអត្ថបទមួយទៀត អធិប្បាយពីវិធីសាស្ត្រប្រើប្រាស់ក្នុងគំរោង IDPoor ដែលអនុវត្តដោយក្រសួងផែនការ ៕

កំណត់សំគាល់

១. I. Fitzgerald & So S. (2007) *ការសិក្សាពីការចាកផុតភាពក្រីក្រ: និន្នាការខាងសុខមាលភាពរបស់សហគមន៍ និង ចលនាឈានឡើងរបស់គ្រួសារក្នុងភូមិចំនួន៩ នៅកម្ពុជា* (ភ្នំពេញ: CDRI) ។

២. ឧទាហរណ៍ សូមមើល B. Ballard (ed.) (2007), *យើងរស់នៅដោយក្ដីព្រួយបារម្ភគ្រប់ពេលវេលា: ការវាយតំលៃពី ភាពក្រីក្រដោយមានការចូលរួមនៅទន្លេសាប* (ភ្នំពេញ: CDRI) និង ធនាគារពិភពលោក (២០០៧) ការបែងចែកវិបុលភាព (ភ្នំពេញ: ធនាគារពិភពលោក) ។

៣. CDRI (2007a) *របាយការណ៍អង្កេតមូលដ្ឋានលើការធ្វើប័ណ្ណកម្មសិទ្ធិដីនៅជនបទកម្ពុជា* (ភ្នំពេញ: CDRI) និង CDRI (2007b), *របាយការណ៍អង្កេតមូលដ្ឋានពីការធ្វើប័ណ្ណកម្មសិទ្ធិដីនៅតំបន់ទីក្រុងកម្ពុជា* (ភ្នំពេញ: CDRI) ។

៤. សេចក្ដីលំអិតពីគំរោងនេះ មានចុះក្នុងទស្សនាវដ្ដីអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជាលេខនេះ។

៥. J. Weiss & H.A. Khan (ed.) (2006), *យុទ្ធសាស្ត្រភាពក្រីក្រនៅអាស៊ី: វិធីសាស្ត្រកំនើនបន្ថែមមួយ* (Cheltenham and Northampton, MA: Edward Elgar) ។

៦ គួរកត់សំគាល់ជាសំខាន់ថា តួលេខអំណាចទិញប៉ុនគ្នា (purchasing power parity) ដែលត្រឹមត្រូវជាងសំរាប់បរិបទនេះ វាខ្ពស់ជាងនេះច្រើនណាស់។

៧. សំរាប់តួលេខនេះ និង តួលេខដែលពាក់ព័ន្ធផ្សេងទៀត សូមមើលឯកសារ World Bank (2007) ។

៨. សំរាប់ព័ត៌មានលំអិតលើបញ្ហាទាំងនេះ សូមមើលឯកសារ Hossein Jalilian (2008) "សេចក្ដីផ្ដើម" *ក្នុងទស្សនាវដ្ដីអភិវឌ្ឍន៍ប្រចាំឆ្នាំ* ២០០៧-២០០៨ (ភ្នំពេញ: CDRI)

៩. សំរាប់ព័ត៌មានបន្ថែមទាក់ទងនឹងវិធីសាស្ត្រនេះ សូមមើល R. Kanbur (ed.), Q-Squared: វិធីសាស្ត្របែបគុណភាព និងបរិមាណសំរាប់វាយតំលៃពីភាពក្រីក្រ (Washington, DC: Permanent Black) ។